

«Viktig å ivare lokale identiteter.»  
*Ungdom fra Sør-Østerdal*

ØF-notat XX/2016

«Rapporten vi lager i dag må  
dere lese nøye.»  
*Ungdom fra Hamarregionen*

## Kommunereformen – angår den meg?

Ungdommens fylkesting  
Hedmark fylkeskommune

av

Per Olav Lund

«Utviklingen kan ikke stoppe  
med følelsene. Må ha fokus på  
50 årene.»  
*Ungdom fra Glåmdalen*

«Politikerne må ta seg tid til å  
snakke med ungdommen. Det  
er viktig å tenke på fremtidige  
generasjoner.»  
*Ungdom fra Nord-Østerdal*

Østlandsforskning er et forskningsinstitutt som ble etablert i 1984. Instituttet har siden 2011 vært organisert som et aksjeselskap med Hedmark fylkeskommune, Oppland fylkeskommune, Høgskolen i Lillehammer, Sparebanken Hedmark og Stiftelsen Østlandsforskning som eiere. Østlandsforskning er lokalisert på Lillehammer, men har også et kontor på Hamar.

Instituttet driver anvendt, tverrfaglig forskning og utvikling. Østlandsforskning er orientert mot en bred og sammensatt gruppe brukere. Den faglige virksomheten er konsentrert om to områder:

- Næringsliv og regional utvikling
- Velferd, organisasjon og kommunalforskning

Østlandsforskning viktigste oppdragsgivere er departementer, fylkeskommuner, kommuner, statlige etater, råd og utvalg, Norges forskningsråd, næringslivet og bransjeorganisasjoner.

ØF-notat 02/2016

# Kommunereformen – angår den meg?

Ungdommens fylkesting  
Hedmark fylkeskommune

Per Olav Lund



**Tittel:** Kommunereformen – angår den meg?  
Ungdommens fylkesting, Hedmark fylkeskommune.

**Forfatter:** Per Olav Lund

**ØF-notat nr.:** 0X/2016

**ISSN nr.:** XXX-XXXX

**Prosjektnummer:** 1284

**Prosjektnavn:** Fremtidsverkstedet Kommunereformen – angår den meg?  
Ungdommens fylkesting, Hedmark fylkeskommune

**Oppdragsgiver:** Fylkesmannen i Hedmark, i samarbeid med Hedmark fylkeskommune

**Prosjektleder:** Per Olav Lund

**Referat:** I dette notatet oppsummeres resultatene fra prosessen i Ungdommens fylkesting fremtidsverksted med tema kommunereformen som ble gjennomført den 12. februar 2016. Arbeidet er en del av kommunereformarbeidet og er gjennomført i tett samarbeid mellom Ungdommens fylkesting, Hedmark fylkeskommune, Fylkesmannen i Hedmark og Østlandsforskning.

**Emneord:** Kommunereform, UFT, ungdommens fylkesting, verksted, fylkeskommune, kommune

**Dato:** 15. mars 2016

**Antall sider:** XX

**Pris:** Kr XXX,-

**Utgiver:** Østlandsforskning  
Postboks 223  
2601 Lillehammer

Telefon 61 26 57 00  
Telefaks 61 25 41 65  
epost: [post@ostforsk.no](mailto:post@ostforsk.no)  
<http://www.ostforsk.no>

Publikasjonen er vernet etter åndsverkloven. Eksemplarframstilling utover til privatbruk, er bare tillatt når det er hjemlet i lov eller avtalt med Kopinor ([www.kopinor.no](http://www.kopinor.no)). Utnyttelse i strid med lov eller avtale kan medføre erstatnings- og straffeansvar.

## FORORD

Østlandsforskning har på oppdrag fra Fylkesmannen i Hedmark, og i samarbeid med Hedmark fylkeskommune, bistått i planlegging og gjennomføring av et fremtidsverksted med tema kommunereform for Ungdommens fylkesting i Hedmark. Resultatene fra fremtidsverkstedet er oppsummert i dette notatet.

Marit Gilleberg hos Fylkesmannen i Hedmark har vært oppdragsgivers kontaktperson. Fra Ungdommens fylkesting har Kari Lie, Vidar Haugstad og Anne Maren Østberg bistått i planleggingen av fremtidsverkstedet. Janne Vikerødegården i Hedmark fylkeskommune har tilrettelagt og koordinert arbeidet fra oppstarten i oktober til gjennomføringen 12. februar. En takk rettes også til Gro Sandkjær Hanssen fra NIBR og Asgeir Skålholt fra NIFU for bidrag i arbeidet, samt til alle fra Ungdommens fylkesting som deltok i fremtidsverkstedet.

Forsker Per Olav Lund har skrevet notatet.

Lillehammer, 15. mars 2016

Merethe Lurfald  
Forskningsleder

Per Olav Lund  
Forsker



# INNHold

|                                                                                                                                                |                                      |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------|
| Sammendrag.....                                                                                                                                | 7                                    |
| <b>1 Innledning .....</b>                                                                                                                      | <b>10</b>                            |
| <b>2 Metode .....</b>                                                                                                                          | <b>Feil! Bokmerke ikke definert.</b> |
| <b>3 Resultatene fra fremtidsverkstedet .....</b>                                                                                              | <b>13</b>                            |
| 3.1 Du har hatt en GPS i lommen den siste uken, hvor har du beveget deg? .....                                                                 | 13                                   |
| 3.1.1 Hamarregionen .....                                                                                                                      | 13                                   |
| 3.1.2 Nord-Østerdal .....                                                                                                                      | 14                                   |
| 3.1.3 Sør-Østerdal .....                                                                                                                       | 14                                   |
| 3.1.4 Glåmdalen .....                                                                                                                          | 15                                   |
| 3.2 Hav er viktig for deg på stedet du bor? .....                                                                                              | 15                                   |
| 3.2.1 Hamarregionen .....                                                                                                                      | 16                                   |
| 3.2.2 Nord-Østerdal .....                                                                                                                      | 17                                   |
| 3.2.3 Sør-Østerdal .....                                                                                                                       | 18                                   |
| 3.2.4 Glåmdalen .....                                                                                                                          | 18                                   |
| 3.3 Hva er viktig for deg i lokalsamfunnet du vil bo i når du er 40-45 år? .....                                                               | 19                                   |
| 3.3.1 Hamarregionen .....                                                                                                                      | 19                                   |
| 3.3.2 Nord-Østerdal .....                                                                                                                      | 19                                   |
| 3.3.3 Sør-Østerdal .....                                                                                                                       | 20                                   |
| 3.3.4 Glåmdalen .....                                                                                                                          | 20                                   |
| 3.4 Hvor tar du utdanning/ vil du du studere? .....                                                                                            | 20                                   |
| 3.4.1 Hamarregionen .....                                                                                                                      | <b>Feil! Bokmerke ikke definert.</b> |
| 3.4.2 Nord-Østerdal .....                                                                                                                      | <b>Feil! Bokmerke ikke definert.</b> |
| 3.4.3 Sør-Østerdal .....                                                                                                                       | <b>Feil! Bokmerke ikke definert.</b> |
| 3.4.4 Glåmdalen .....                                                                                                                          | <b>Feil! Bokmerke ikke definert.</b> |
| 3.5 Hvor vil du leve i fremtiden? .....                                                                                                        | 21                                   |
| 3.5.1 Hamarregionen .....                                                                                                                      | 21                                   |
| 3.5.2 Nord-Østerdal .....                                                                                                                      | 22                                   |
| 3.5.3 Sør-Østerdal .....                                                                                                                       | 22                                   |
| 3.5.4 Glåmdalen .....                                                                                                                          | 22                                   |
| 3.6 Hvordan opplever du tilbudet til ungdommen i dag? .....                                                                                    | 22                                   |
| 3.6.1 Hamarregionen .....                                                                                                                      | 23                                   |
| 3.6.2 Nord-Østerdal .....                                                                                                                      | 23                                   |
| 3.6.3 Sør-Østerdal .....                                                                                                                       | 23                                   |
| 3.6.4 Glåmdalen .....                                                                                                                          | 24                                   |
| 3.7 Hvilke fordeler har det, og hva er du redd for å miste, hvis din kommune bygger en ny kommune sammen med nabokommunen/ nabokommuner? ..... | 24                                   |
| 3.7.1 Hamarregionen .....                                                                                                                      | 24                                   |
| 3.7.2 Nord-Østerdal .....                                                                                                                      | 25                                   |
| 3.7.3 Sør-Østerdal .....                                                                                                                       | 25                                   |
| 3.7.4 Glåmdalen .....                                                                                                                          | 25                                   |
| 3.8 Hvordan tenker du deg kommunen om 20 år? .....                                                                                             | 26                                   |
| 3.8.1 Hamarregionen .....                                                                                                                      | 27                                   |
| 3.8.2 Nord-Østerdal .....                                                                                                                      | 28                                   |
| 3.8.3 Sør-Østerdal .....                                                                                                                       | 29                                   |

|          |                                           |                                      |
|----------|-------------------------------------------|--------------------------------------|
| 3.8.4    | Glåmdalen .....                           | 30                                   |
| <b>4</b> | <b>Råd til ordførere/ politikere.....</b> | <b>31</b>                            |
| 4.1.1    | Hamarregionen .....                       | 31                                   |
| 4.1.2    | Nord-Østerdal .....                       | 31                                   |
| 4.1.3    | Sør-Østerdal .....                        | 32                                   |
| 4.1.4    | Glåmdalen .....                           | 32                                   |
| <b>5</b> | <b>Referanseliste .....</b>               | <b>35</b>                            |
| <b>6</b> | <b>Vedlegg.....</b>                       | <b>Feil! Bokmerke ikke definert.</b> |



**Figurer**

**Fant ingen figurlisteoppføringer.**

**Tabeller**

**Fant ingen figurlisteoppføringer.**



## SAMMENDRAG

Fremtidsverkstedet for Ungdommens fylkesting (UFT) ble gjennomført 12. februar 2016. To deltakere fra hver kommune ble invitert til å delta. I verkstedet deltok om lag 30 ungdommer. Noen kommuner ble representert med to deltakere, mens fra noen kommuner deltok ingen. Regionmessig var det størst deltakelse fra Nord-Østerdal og lavest deltakelse fra Sør-Østerdal.

Identitet er viktig i kommunereformarbeidet. Diskusjonen i fremtidsverkstedet underbygger at også ungdommene er opptatt av dette. I fremtidsverkstedet ønsket vi å se identitet i et litt større perspektiv. Fremfor å spørre om identitet, ble det valgt å be ungdommen beskrive reisemønsteret sitt, hvor de ønsker å studere, og hvor de ønsker å bosette seg.

I alle regionene reiser ungdommene innen regionen, mens det Nord-Østerdal og Glåmdalen er betydelig reiseaktivitet ut av regionen både mot Hamarregionen og byer utenfor regionen.

Fagutdanning ønsker mange ta nær hjemstedet mens de som ønsker høyere utdanning ser mot både tradisjonelle høyskole-/ universitetsbyer som Oslo, Bergen og Trondhjem, og til utlandet. USA, Frankrike, England og Australia er nevnt, og det MIT og Oxford er navngitte utdanningsinstitusjoner.

Oppsummert synes ungdommene i Hedmark å ha relativt lik oppfatning av hvor de ønsker å bosette seg. I alle fire regionene ønsker flere å bosette seg i regionen de bor, eller å bosette seg regionen etter noen år som utenbygdsstudent/-bosatt. I Hamarregionen synes det å være noe flere som ønsker å bosette seg i store Norske byer, samt internasjonalt, enn de tre andre regionene.

Skole er det området ungdommen er mest opptatt av på stedet de bor. Det er særlig i Nord-Østerdal skolen er nevnt ofte, men også Glåmdalen er veldig opptatt av dette. Av andre områder skiller kollektivtilbudet seg ut sammen med ulike områder av fritidsrelaterte tema som fritidstilbud, friluftsmuligheter, bowling, kulturskole, bibliotek, svømmehall og idrett, samt treningssenter. Flere ungdommer har også trukket frem sikkerhet og politi som viktig, og Glåmdalen fremstår som mest opptatt av dette. Ellers er de opptatt av tjenestetilbudet, bl.a. helsestasjon, BUP, barnevern og eldreomsorg. Muligheten til å handle i butikker eller gå på kjøpesenter, samt gatelyps oppfattes også som viktig. Sistnevnte gjelder særlig Glåmdalen.

Ungdommene i fylket er relativt samstemt i at de opplever idrettstilbudet til ungdom som bra. De er også stort sett fornøyd med andre tilgjengelige fritidsaktiviteter, men mange savner sosiale arenaer. Ungdoms-/ fritidsklubb er savnet i flere av regionene, mens ungdomsklubben i Sør-Østerdal trekkes frem som positiv.

Ungdommen er enig om at skolen er god, med ett unntak i Glåmdalen. Kollektivtilbudet mener ungdommen jevnt over kunne vært bedre, men her er det forskjell mellom regionene. I Hamarregionen er de mer fornøyd enn øvrige regionene. Nord-Østerdal skiller seg fra de andre regionene ved at ungdommen er kritisk til utviklingen i regionen.

Leder reformarbeidet til at kommuner går sammen, vurderes fordelene frigjøring av ressurser som følge av stordriftsfordeler som kan brukes til å bygge opp andre tjenester som positivt. Det forventes at større kommuner bl.a. kan satse mer på større idrettsanlegg, og gi et bedre kulturtilbud. Noen forventer at det kan gi flere arbeidsplasser og økt tilflytting.

En region ser det som positivt at flere småskoler kan reduseres, mens endringer i skolestrukturen ansees som negativt i en annen. Felles for alle regionene er at økt reisevei er en mulig negativ konsekvens. Svekket lokal identitet og redusert lokaldemokrati er også trukket frem av flere.

Med unntak av Sør-Østerdal som ikke kan se noen fordeler ved større kommuner, tilkjenne gir de tre andre regionene et balansert syn på positive og negative konsekvenser ved at noen kommuner går sammen.

Om en skal trekke frem spesiell lærdom fra dette arbeidet, trer ungdommens ønske om medvirkning frem som veldig viktig. Ungdommene ønsker å bli en del av prosessen, de vil involveres, og de vil bli hørt. Tilrettelegging for unges involvering må skje på arenaer der unge deltar. I notatet foreslåes det at politikere i større grad må bruke sosiale medier og blogger. Ungdommen gir også andre råd til ordfører og andre politikere som kan leses i kapittel 3.

Erfaringene fra folkemøtene i forbindelse med kommunereformen i Hamarregionen er at ungdom i liten grad deltar på denne arenaen. Fremtidsverkstedet og dette notatet viser at ungdommen har meninger om kommunereformen, og at de også har synspunkter på hva som står sentralt for dem. Skal kommunen få med de unges stemme i reformarbeidet må det tilrettelegges for medvirkning på arenaer de unge finner interesse for å delta på.

Utvalget av ungdom i UFTs fremtidsverksted er smalt, men notatet bør underbygge et sterkt engasjement. En naturlig slutning fra fremtidsverkstedet må være at kommunene bør legge til rett for høring av ungdommene før kommunestyret tar endelig stilling til reformspørsmålet.



# 1 INNLEDNING

Tema for notatet er ungdommens syn på kommunereformen. Formålet med arbeidet er å få belyst hva ungdommen er opptatt av i dag, og hvordan de ser for seg fremtiden.

Bakgrunnen for arbeidet er at Fylkesmannen i Hedmark ønsket at også de unges synspunkter blir belyst, og Fylkesmannen har også finansiert arbeidet. Ungdommer fra Ungdommens fylkesting i Hedmark deltok i arbeidet.

## 1.1 Ungdommens fylkesting

Ungdommens Fylkesting (UFT) ble opprettet i 1998 for å gi ungdom mer innflytelse, gi opplæring i å delta i demokratiske kanaler og bidra til å øke ungdoms politiske engasjement. Ungdom er underrepresentert i demokratiske fora og gjennom Ungdommens Fylkesting innhenter fylkestinget i Hedmark synspunkter fra ungdom.

Følgende saker er gjengangere i Ungdommens Fylkesting: Bedre skolehelsetjeneste, bedre rådgivningstjeneste, undervisningsevaluering, bedre kollektivtilbud, god involvering av ungdom, medvirkningsorgan i kommunene og uorganisert fritidstilbud. De siste månedene har også integrering av unge innvandrere vært på dagsorden.

UFT består av to representanter fra hver kommune i fylket. Ungdommene blir oppnevnt av kommunale medvirkningsorgan for ungdom og valgt av Fylkestinget. Ungdommene møtes 3 - 4 ganger i året for å drøfte aktuelle saker, prioritere arbeidsoppgaver og lære hvordan de kan utføre oppgavene sine.

Alle medlemmene i UFT er med i én av tre komitéer. De tre komitéene har samme inndeling som i fylkestinget:

- Komité for økonomi, eiendom og regionalt samarbeid
- Komité for samferdsel, miljø og overordnet planlegging
- Komité for kompetanse og kultur

Hver høst velges nytt arbeidsutvalg (AU) som arbeider mellom møtene i UFT. AU består av elleve medlemmer: lederutvalget (3), komitéledere (6) og vararepresentanter (2). Leder og nestleder i hver komité er med i AU.

UFT er en partipolitisk nøytral organisasjon. De politiske ungdomspartiene og Elevorganisasjonen har tale- og forslagsrett på møtene i UFT.

Mer informasjon finnes du på [www.ungting.no](http://www.ungting.no)

## 1.2 Om planlegging og tilrettelegging

I 2011 gjennomførte Hedmark fylke en bred og omfattende fremsynsprosess som grunnlag for sin regionale planstrategi. Det ble i dette arbeidet gjennomført fremtidsverksteder regionvis i fylket. Arbeidet ledet frem til rapporten Regionalt fremsyn i Hedmark (Higdem et al, 2011).

Fremtidig utvikling står sentralt i vurderingsgrunnlaget og det ble derfor tidlig besluttet å gjennomføre prosessen med UFT som et fremtidsverksted. Det var et ønske om både å kartlegge hvordan ungdommen ser på sin situasjon i dag, og hvordan de ser på fremtiden, og ikke minst hva de ønsker i et lengre tidsperspektiv. Mye av debatten i kommunereformen dreier seg om følelser og historiske forhold. Bl.a. henger mange voksne fortsatt igjen i reformarbeidet som startet i 1946 og som endte med kommunereformen i 1963-64. I Hedmark ble flere kommuner slått sammen, og fortsatt gir dette negative assosiasjoner i deler av fylket.

Kunnskapen i befolkningen om kommunereformen er ulik, og gjennom planleggingen ble det derfor valgt ulike tilnæringsmetoder. Det ble brukt kart som ungdommen kunne visualisere på og kreative prosessmetoder med bruk av lapper for oppføring av tema og rangering.

Planleggingen startet 27. oktober 2015 og fremtidsverkstedet ble gjennomført 12. februar 2016.

Fremtidsverksted er en metode for å drive en fremoverskuende, handlingsorientert og deltagende prosess. Metoden har oppnådd stor popularitet i mange land, og den brukes både i bedrifter og i offentlig sektor. Metoden gjennomføres som en prosess der ulike kompetanse bringes inn for å drøfte fremtidig utvikling i tidsløp fra rundt et halvt år og lengre. Det brukes ulike teknikker for å drøfte utfordringene om de mulighetene en står ovenfor.

I verkstedet som ble tilrettelagt for Ungdommens fylkesting ønsket vi å få frem både hvordan de opplever hverdagen i dag, og hvordan de ønsker å ha det om 20 – 25 år. Metodemessig er derfor dette fremtidsverkstedet en forenklet tilnærming.

I kommunereformen står identitet helt sentralt, og mange er redde for at identiteten blir forringet eller bort ved en kommunereform. Det er vanskelig å spørre hvor en person har sin identitet, og det ble derfor i stedet valgt å be ungdommen beskrive sitt reisemønster. For å få belyst hvor stedbundne de var, ble de bedt om å beskrive hvor de ønsket å ta utdanning og hvor de ønsket å bosette seg etter utdanningen.

Spørsmålene ungdommen ble bedt om å ta stilling til:

- Du har hatt en GPS i lommen den siste uken, hvor har du beveget deg?
- Hva er viktig for deg på stedet du bor?
- Hva er viktig for deg i lokalsamfunnet du vil bo i når du er 40 - 45 år? Hva er annerledes? Hvordan ser samfunnet ut?
- Hvor tar du utdanning/ hvor vil du studere?
- Hvor vil du leve i fremtiden?
- Hvordan opplever du tilbudet til ungdommen i dag?
- Hvilke fordeler har det, og hva er du redd for å miste, hvis din kommune bygger en Ny kommune sammen med nabokommunen/ nabokommuner?
- Hvordan tenker du deg kommunen om 20 år? Tegn de nye kommunegrensene.
- Hvilke råd har du til ordfører/ politikere i din kommune?



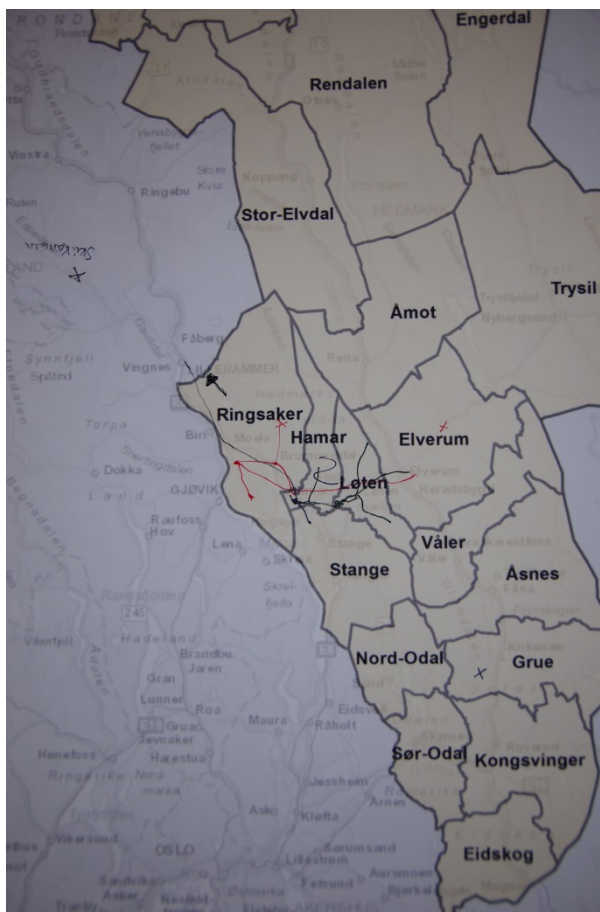
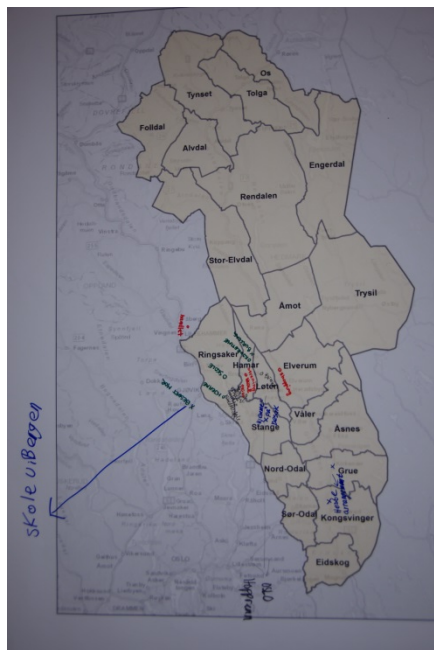
## 2 RESULTATENE FRA FREMTIDSVERKSTEDET

### 2.1 Du har hatt en GPS i lommen den siste uken, hvor har du beveget deg?

Basert på denne kartleggingen synes det som ungdommene i distriktene forflytter seg mer enn de ungdommene som bor i fylkes større byer/ bynære områder.

#### 2.1.1 Hamarregionen

Det som i hovedsak kjennetegner ungdommene i Hamarregionen er at de i liten grad beveget seg utenfor regionen. Men det er en del bevegelse innenfor regionen/ mellom kommunene, og mot Elverum. Dette skyldes trolig bl.a. transport til videregående skole. Det er noe transport til Elverum og Lillehammer. I tillegg har flere ungdommer deltatt på arrangementer utenfor regionen, både i Solør og i Oslo. En er også student i Bergen.



Figur 1: Kartene over viser forflytningsmønsteret i ca uke 6, 2016. Ungdom fra Hamarregionen

### 2.1.2 Nord-Østerdal

I Nord-Østerdal reiser ungdommene i betydelig grad. I den valgte perioden foregikk Femundløpet og det har trolig påvirket reisemønsteret noe innad i regionen og mot Røros. Kartene viser midlertid at det i tillegg til reising innen regionen, også er utstrakt grad av reising ut av regionen. Det er særlig Elverum, Hamarområdet, Oslo/ Trondhjem, samt Vinstra.

Figur 2: Kartet til høyre illustrerer forflytningsmønsteret for en av gruppene i Nord-Østerdal i ca uke 6, 2016. Ungdom fra Nord-Østerdal



### 2.1.3 Sør-Østerdal

Det er få deltakere fra Sør-Østerdal. Av kartet ser vi at det er lite forflytning over kommunegrensene utover markeringene mellom Stor-Elvdal og Åmot. Det er ellers markert reiser innad i kommunene.

Figur 3: Kartet til høyre illustrerer forflytningsmønsteret for ungdom fra Sør-Østerdal i ca uke 6, 2016.

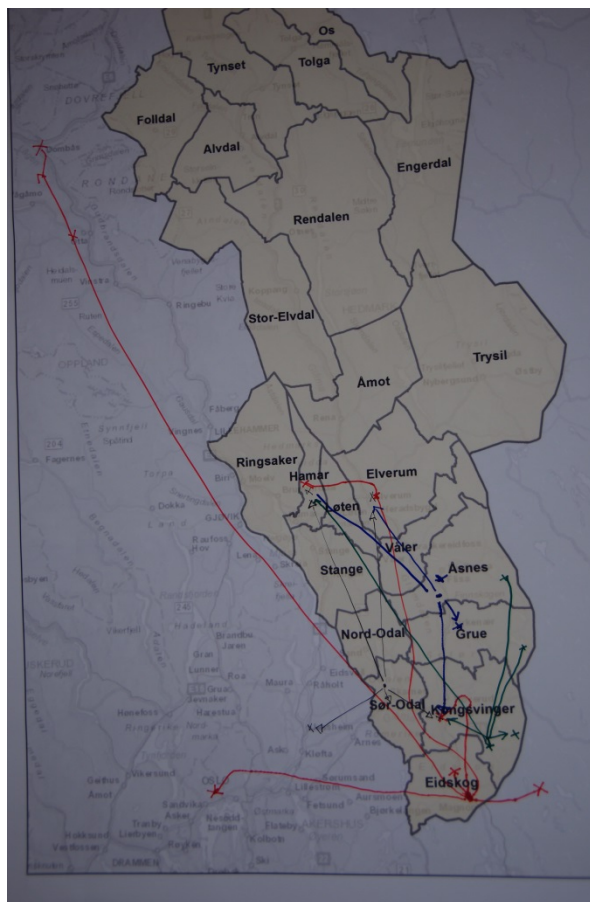


### 2.1.4 Glåmdalen

Det som kjennetegner Glåmdalen er at er både betydelig intertransport i regionen og ut av regionen. Innad i regionen går det mellom kommunene, mot Kongsvinger. Dette skyldes trolig skolestrukturen på ungdomstrinnet i kommunene, og at VGS tilbudet er i bl., Åsnes og Kongsvinger. Ut av regionen reises det mot Hamarregionen, Elverum, Oslo. Det er ikke overraskende at Sverige også er transportmål for den sørlige delen av fylket. Det er også reist

Gudbrandsdalen.

Figur 4: Kartene illustrerer forflytningsmønsteret i Glåmdalen i ca uke 6, Ungdom fra Glåmdalen

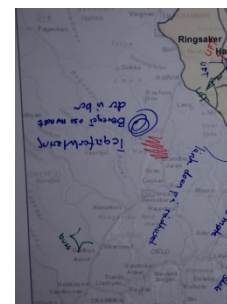


det

og

og

mot



2016.

## 2.2 Hva er viktig for deg på stedet du bor?

For å visualisere hva som er viktig for ungdommene som deltok i fremtidsverkstedet brukes ordskyer. Ordskyen nedenfor viser samlet hva som er viktig for ungdommene. Det området som er oftest nevnte er skole. Det er særlig i Nord-Østerdal skolen er nevnt ofte, men det er det også i Glåmdalen. Av andre områder skiller kollektivtilbudet seg ut sammen med ulike fritidsrelaterte tema som fritidstilbud, friluftsmuligheter, bowling, kulturskole, bibliotek, svømmehall og idrett, samt treningssenter.

Figur 5: I Hedmark er ungdommen er opptatt av – samlet for hele fylket;



Flere ungdommer har trukket frem sikkerhet som viktig. Vi ser at både sikkerhet og politi er nevnt flere ganger. Det er særlig i Glåmdalen politi ble trukket frem.

Tjenestetilbudet i kommunen opptar også ungdommen. I tillegg til helsestasjon som alle ungdommer har erfaring med, er også noen opptatt av BUP, barnevern og eldreomsorgen.

Utover dette er ungdommene opptatt av muligheten til å handle i butikker eller gå på kjøpesenter. Gatelys oppfattes også som viktig, og dette gjelder spesielt i Glåmdalen.

### 2.2.1 Hamarregionen

I Hamarregionen er det kollektivtilbudet som går igjen flest gange på hva som er viktig på stedet ungdommen bor. Ungdommen er også opptatt av skolen<sup>1</sup>, helsesøster, kulturskoletilbudet og kino. I denne regionen har flere ungdommer også trukket frem integrering og barnevernet som viktig. Flere er opptatt av treningsmuligheten et treningssenter legger til rette for. Kjøpesenter er også viktig for flere.

<sup>1</sup> Både skole og VGS, VGS = Videregående skole



[illegible]

### 2.2.2 Nord-Østerdal

17

Figur 7: I Nord-Østerdal er ungdommen er opptatt av;



I rangeringen av hva som er viktig fremstår også skolen som viktigste.

### 2.2.3 Sør-Østerdal

Det var ikke så mange innspill at det kan brukes ordsky til å visualisere hva som viktig for ungdommene i Sør-Østerdal. Det som fremstår som viktigst er et bra kollektivtilbud, et godt fritidstilbud og skole. Ungdommen har også nevnt sosialt, grendehus og eldreomsorgen som viktigst.

### 2.2.4 Glåmdalen

I Glåmdalen er skole det område som flest er har ført opp. Andre områder som ungdommen er opptatt av er miljøet og luften vi puster inn. Vi ser også at familie og venner er viktig, de ønsker jobbmuligheter og mulighet til å handle/ butikker.

Vi ser også at politi er viktig i denne regionen. Gatelys er det flere som ønsker seg, og tilbud om kino betyr mye. Bowling er det også flere som er opptatt av.

### 2.3.1 Hamarregionen

### 2.3.2 Nord-Østerdal

19

I fremtiden blir det mer miljøvennlig, bl.a. mer vil gå på elektrisitet. Det blir høyere krav til effektivitet. Mer vil skje på nett, og samfunnet blir mer internasjonalt. En del av ungdommene tror tilbudet i regionen blir dårligere, både tjenestetilbudet, og idrettstilbudet som eksempelvis fotball. Avstanden til fritidstilbudene kan bli lengre.

### **2.3.3 Sør-Østerdal**

Et godt sosialt liv, med gode jobbmuligheter, gode bomuligheter, og godt familieliv med barnehage, fritidsmuligheter og skole er trukket frem som viktige.

Teknologien vil være annerledes og de tror man vil være mer opptatt av materielle verdier, mindre fellesskap der man ikke snakker med naboen. De tror også det blir mindre sosialt og både arbeid og shopping vil skje på PC. Alle vil ha Ipad eller tilgang til teknologi. De ser for seg at det blir teknologi vs det sosiale liv.

### **2.3.4 Glåmdalen**

En jobb relevant for den utdanningen en har tatt er viktig, og det er også fritidsaktiviteter. Mindre forurensing, med færre biler og et godt kollektivtilbud. Trygghet er viktig med mer synlig politi. Antimobbingsarbeidet må videreføres, og det må være sosial aksept for annen religion/ bakgrunn og «skeive». Det må snakkes åpent om mental helse på skolen, og det psykososiale miljøet må være trygt og godt for alle.

Tabuer må fjernes og ting skal ikke hysjes ned. I dag gjøres personer som sliter, schizofreni mv narr av. Personer uten tilhørighet til lag og foreninger må inkluderes, og det må være plass for vokse og eldre. Det må være et tilbud til alle, ikke bare håndball og fotball. Personer med nedsatt funksjonsevne må inkluderes. Frivillighet trekkes også frem.

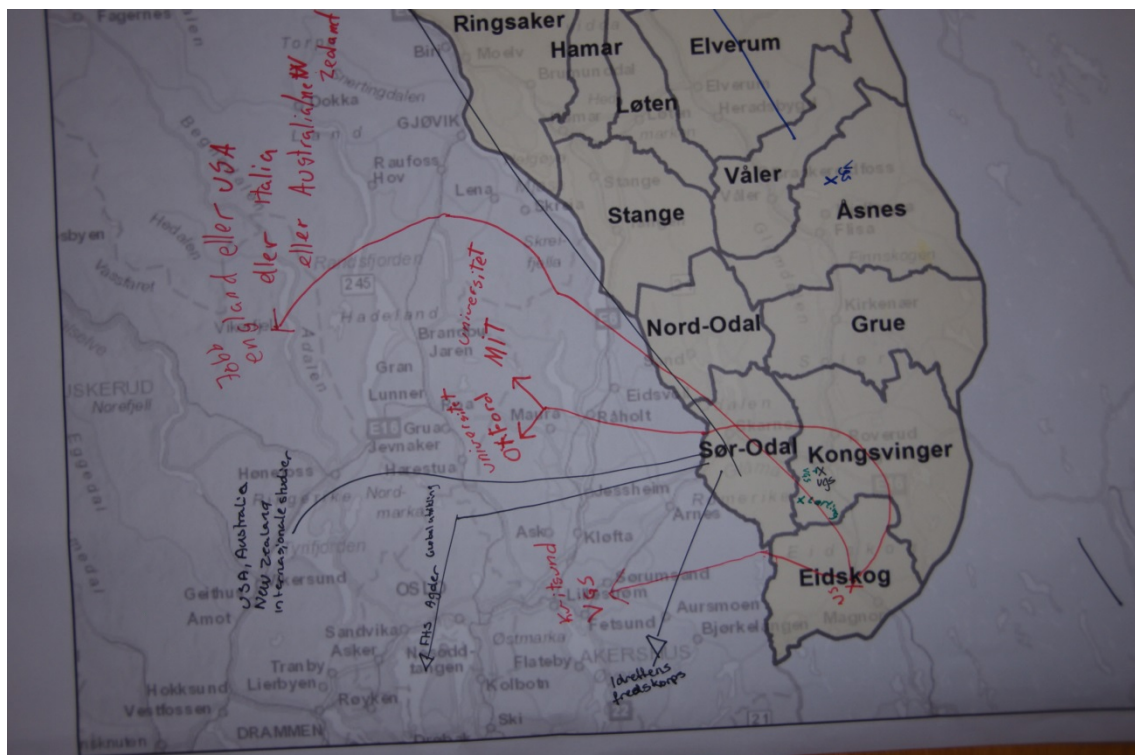
Det må være sosiale møteplasser for at hjemstedet skal være aktuelt å flytte til.

## **2.4 Hvor tar du utdanning/ vil du du studere?**

Ungdommene i Hedmark er relativt samstemte i hvor de ønsker å ta videregående utdanning. Flere som er i fagutdanning går på skole i nærheten av hjemstedet sitt. Mange av ungdommene har markert at de ønsker å studere i tradisjonelle høyskole/ universitetsbyer som Oslo, Trondhjem og Bergen.

Det er også veldig mange som har markert at de ønsker å studere utenlands, bl.a. USA, Frankrike, England og Australia. Et par kjente utdanningsinstitusjoner som MIT og Oxford er også nevnt. En ønsker seg også til Kvitsund gymnas.





Figur 9: Kartet over viser hvor ungdommen en en av gruppene fra Glåmdalen ønsker å ta utdanning/ studere.

## 2.5 Hvor vil du leve i fremtiden?

Oppsummert synes ungdommene i Hedmark å ha relativt lik oppfatning av hvor de ønsker å bosette seg. Det er vanskelig å påvise forskjeller utover at Hamarregionen synes å ha en større andel som ønsker å bosette seg i store Norske byer, samt internasjonalt. I de tre andre regionene markerer flere at de ønsker å bosette seg, eller å komme tilbake til regionen senere i livet for å bosette seg.

### 2.5.1 Hamarregionen

Det er kanskje litt overraskende, men i denne regionen markerer mange ungdommer at de ønsker å flytte ut av regionen. Det er bosetting i byer som Bergen, Trondhjem og Oslo som er nevnt, samme med mindre byer som Tønsberg og Molde. En ønsker seg til Kongsvinger. Det er også som gjerne vil bosette seg i et annet land, bl. a og i London. Kartleggingen viser også at flere gjerne kan bo i regionen.

Figur 10: Kartet over viser hvor ungdommen fra en av gruppene fra Hamarregionen ønsker å ta utdanning/ studere.



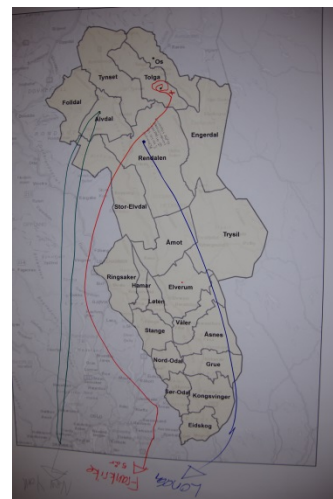
større

flere  
USA

### 2.5.2 Nord-Østerdal

I denne regionen vil flere komme tilbake til regionen etter noen år. Sammenholdt med studiemønsteret i forrige kapittel og diskusjoner i gruppene ønsker flere seg tilbake når de har tatt utdanning og arbeidet noen år. Noen markerer hjemkommunen som bosted, bl. Os, Tolga og Alvdal. Det generelle inntrykk er at Oslo, Bergen og Trondhjem er attraktive byer for utdanning innenlands. Mange også å ta utdanning i utlandet. VGS er markert i Tynset.

Figur 11: Kartet viser hvor ungdommen fra en av gruppene fra Nord-Østerdal ønsker å ta utdanning/ studere.



### 2.5.3 Sør-Østerdal

To av ungdommene fra Sør-Østerdal har markert at de ønsker å bosette seg i hhv Elverum og Trysil. Sistnevnte vil ta utdanning utenfor kommunen og så komme tilbake. En ser for seg en fremtid i Trøndelag, og en ønsker seg til varmere strøk.

Figur 12: Kartet viser hvor ungdommen fra Sør-Østerdal ønsker å ta utdanning/ studere.



### 2.5.4 Glåmdalen

Ungdom fra Glåmdalen ønsker både å bo i regionen, og å flytte ut av regionen. I Norge er Bergen trukket frem, og utlandet er også attraktivt. En visjonær ungdom ønsker seg til verdensrommet. En annen vil gjerne bo på eller under havet ved New Zealand.

Figur 13: Kartet viser hvor ungdommen fra en av gruppene fra Glåmdalen ønsker å ta utdanning/ studere.



## 2.6 Hvordan opplever du tilbudet til ungdommen i dag?

Ungdommene i fylket er relativt samstemt i at tilbudet innenfor idrett er bra. De er stort sett fornøyd med andre tilgjengelige fritidsaktiviteter, men mange savner sosial arenaer. Ungdoms-/ fritidsklubb er savnet i flere av regionene, mens ungdomsklubben i Sør-Østerdal trekkes frem som positiv.

Skole fremstår også her som noe ungdommer er enig i er god, med ett unntak i Glåmdalen. Kollektivtilbudet mener ungdommen jevnt over kunne vært bedre, men her er det forskjell mellom regionene. I Hamarregionen er de mer fornøyd enn øvrige regioner. Nord-Østerdal skiller seg fra de andre regionene ved at ungdommen er kritisk til utviklingen i regionen.

### **2.6.1 Hamarregionen**

I Hamarregionen mener ungdommen det er gode tilbud innenfor idrett og de synes å være ganske fornøyd med øvrig tilbud. Men det er også synspunkter på at det er få møteplasser for ungdom under 18 år. Hvordan ungdommen opplever tilbudet kan ha sammenheng med om de bor i byer, eller mer landlig. Koigen og Løten idrettspark er nevnt.

Ungdommene i Løten savner bygdekino, det er det flere som har tatt opp. Flere ungdommer mener også kollektivtilbudet ikke er godt nok, mens en mener dette er bra på aksen Hamar-Løten-Elverum. Ellers mener ungdommene at kulturtilbudet kunne vært bedre. En savner ungdomsklubb.

Skole oppnår både positiv og negativ omtale. Leksehjelp er trukket frem som positivt av en, og flere har tatt opp at mange lokale skoler er bra. Tilbudet ved VGS er også nevnt som bra. Det samme gjelder helsetilbudet til ungdommer. Ungdommene savner arbeidsplasser for de som ønsker å deltidsjobb.

### **2.6.2 Nord-Østerdal**

Det er mange innspill fra ungdommene i regionen, men inntrykket er både positivt og negativt på flere av områdene. Det generelle inntrykket er at ungdommen er litt kritisk til utviklingen i regionen. Tre har skrevet «alt dør ut». Det er flere områder som trekkes frem som svake av flere av ungdommene, bl.a. kollektivtilbudet, ungdomsklubb og kulturtilbudet. På den annen side er det flere som har satt opp kollektivtilbudet som mer positivt. Det synes å være enighet om at tilbudet innenfor idretten er bra, og dette gjelder flere idrettstilbud som ski, skiskyting, fotball, turn, allidrett, hopp, og svømming. Jakt og fiske fremstår også som positivt. Musikk er også nevnt av to som positivt. Ellers er ungdommen opptatt av muligheter for fest og her er inntrykket at de ser litt ulikt på tilbudet. Hjem for en 50 lapp er trukket frem som positivt.

Skole er av flere nevnt som positivt selv om den også er nevnt som middels/ så som så av et par av deltakerne. Helse har også flere nevnt, i middels til positive vendinger.

### **2.6.3 Sør-Østerdal**

Det generelle inntrykket er at ungdommen mener tilbudet til fysiske aktiviteter er bra, men at det ellers mangler andre sosiale tilbud. Ungdomsklubben er trukket frem som positivt.

Bedre kollektivtilbud etterlyses utenfor sentrum, og at mange er avhengig av et kollektivtilbud.

#### **2.6.4 Glåmdalen**

Av de tilbudene som trekkes frem som positive av flere ungdommer, er biblioteket det som trekkes frem flest ganger. Ellers går idrett i sin alminnelighet og idrettsanlegg igjen. To er opptatt av at det er behov for multisportanlegg, bla. pga at det oppleves å være et litt for snevert idrettstilbud. Av spesielle anlegg er skytebane nevnt. Av andre fritidsrelaterte aktiviteter er ønsket om flere sosiale samlinger, ungdomslokale og ungdomshus trukket frem, og en ønsker seg bedre diskotek. En ønsker at ungdomslokalet på Magnor skal huse flykninger.

Flere av ungdommene trekker frem skolen som bra. Skolens kantine og gressbakken foran skolen er også trukket frem som positivt. En skole i en kommune trekkes frem som «forferdelig» med både henvisning til fysisk og psykososialt miljø.

### **2.7 Hvilke fordeler har det, og hva er du redd for å miste, hvis din kommune bygger en ny kommune sammen med nabokommunen/ nabokommuner?**

Fordeler som trekkes frem er at storsdriftsfordeler og sentralisering av bl.a. administrasjonen frigjør ressurser som kan brukes til å bygge opp andre tjenester. Det forventes at større kommuner bl.a. kan satse mer på større idrettsanlegg, og gi et bedre kulturtilbud. Noen forventer at det kan gi flere arbeidsplasser og økt tilflytting.

En region ser det som positivt at flere småskoler kan reduseres, mens endringer i skolestrukturen ansees som negativt i en annen. Felles for alle regionene er at økt reisevei er en mulig negativ konsekvens. Svekket lokal identitet og redusert lokaldemokrati er også trukket frem av flere.

Med unntak av Sør-Østerdal som ikke kan se noen fordeler ved større kommuner, tilkjenne gir de tre andre regionene et balansert syn på positive og negative konsekvenser ved at noen kommuner går sammen.

#### **2.7.1 Hamarregionen**

Fordelene som skisseres er reduserte utgifter til administrasjon. Små skoler som er flerdelt kan reduseres ved sammenslåing av skoler. Grenser skaper problemer for de som bor på grensen. Fordelen ved færre skoler må balanseres mot ulempene ved lengre skolevei. 1. og 2. trinn kan ha lokal undervisning og fra 3. trinn kan elevene reise med buss. Bedre økonomi kan også føre til et bredere VGS tilbud, og til flere lærere på skolene. En halv time med skoletransport er OK. Større enheter anses som fordelaktig, og ungdommen mener at flere arbeidsplasser vil bli flyttet til regionen ved sammenslåing. Flere kan arbeide og bo i Hamar. Flere fritidstilbud og mer samarbeid er også trukket frem. Økt urbanisering vurderes som positivt.

Ulempene er bl.a. at distriktene blir glemt, lange reiseveier, og sentralisering/ flytting til byene. De er også redd for å miste identitet, lokalpolitikken og at det skal bli færre skoler.

### **2.7.2 Nord-Østerdal**

Fordeler ved en større kommune er at det en kan utnytte stordriftsfordeler, bla. ved at kommuneadministrasjonen kan plasseres på ett sted. Det er enklere å få til ting når du kan samarbeide med andre enn om en er alene. To har trukket frem at det kan bli enklere å få seg jobb. Det fremheves også at større kommuner legger til rette for økt satsning på idrettsanlegg og at det kan bygges større anlegg, men at dette kan gå ut over næranleggene. Kulturtilbudene kan også bli bedre. Økt tilflytting av både innbyggere og bedrifter kan bli resultatet, flere med høyere utdanning og forskning. En trekker også frem at sentralisering kan være en fordel med mer konsentrasjon av bibliotek, matbutikker, kirke i naturlige sentra i kommunene, og det kan være mer praktisk.

De er redde for at avstandene blir lengre, og noen trekker også frem at sentralisering er negativt. Det er også redsel for at det kan blir mer uenighet med en større kommune, og lokaldemokratiet kan bli svekket. Folk føler at det kan bli vanskeligere å nå helt frem. Nedlegging av skoler og butikker er også negativt. Flytting av fylkesgrensen er flere negative til, og ett argument som beskrives er at de mister noe identitetsmessig. Kulturen og nærmiljøet trekkes også frem, sammen med reduserte antall arbeidsplasser og fraflytting. Det er en fare for at mindre steder blir nedprioritert. Nærheten til administrasjonen og politikere mener de vil bli mindre.

### **2.7.3 Sør-Østerdal**

I Sør-Østerdal er de opptatt av å ikke miste noe dersom et mindre sted slås sammen med et større sted. De kan ikke se noen fordeler ved sammenslåing, mens det de er redd for å miste er identitet, grendehusene/ samfunnshus og videregående skole. De er også redde for at skolestrukturen kan bli berørt, at mindre lokalmiljøer som eksempelvis Trysil sentrum kan tape mot Elverum. Lengre avstander til kommunale tjenester er også tatt opp som negativ konsekvens.

### **2.7.4 Glåmdalen**

I denne regionen er gruppen litt delt. Som fordeler ansees et større samfunn som ikke så lett vil sette folk i båser, og det stilles spørsmål om det blir mer inkluderende. En større kommune kan bryte ned bygdekulturen.

Det vil bli mer naturlig å reise utenfor grenda på arrangementer, og en større skole vil få flere personer til kommunen. Større næringsklynger vil mest sannsynlig skape mer næringsutvikling. Bedre tjenester på flere områder trekkes også frem. Redusert sårbarhet vurderes også som positivt, sammen med bedre kommuneøkonomi, økt innflytting og et bedre kollektivtilbud. Mer innovasjon og bedre tekniske løsninger er også nevnt.

De er redde for at tjenestetilbudet kan bli redusert, nedleggelse av bygdeskoler og barnehager, og redusert tilbud til ungdommen. Lengre reisetid til akutte funksjoner, og redusert politi er også

trukket frem. Det er også redde for at det kan medføre mindre samhold i dagens kommer – der kjenner jo alle alle. Tap av lokalfølelsen er også trukket frem.

## **2.8 Hvordan tenker du deg kommunen om 20 år?**

Det generelle inntrykket er at ungdommene har regionalisert kommunestrukturen, men de definerer mindre regionen enn fylkesinndelingen. Flere har delt Stor-Elvdal og Rendalen.

Om en kan si at noe skiller seg ut, er det at Solør fremstår som en region, og at det i Nord-Østerdalen er fokusert på «naturlige» samarbeidskonstellasjoner ut fra geografi. Tolga-Os og Sør og Nord-Odal grupperes sammen, og det gjøres en samordning i Hamarregionen.

En interessant betraktning fra en av gruppene i Hamarregionen er at de har brukt veistrukturen i Sør-Østerdal og Nord-Østerdal som utgangspunkt for kommunekartet. De har også delt Hamar slik at Hamar by blir en kommune samme med Stange og Løten, men store deler av gamle Vang går til Ringsaker.

Utover disse overordnede vurderinger overlates det til leseren å betrakte ungdommens forslag til fremtidig kommunestruktur.

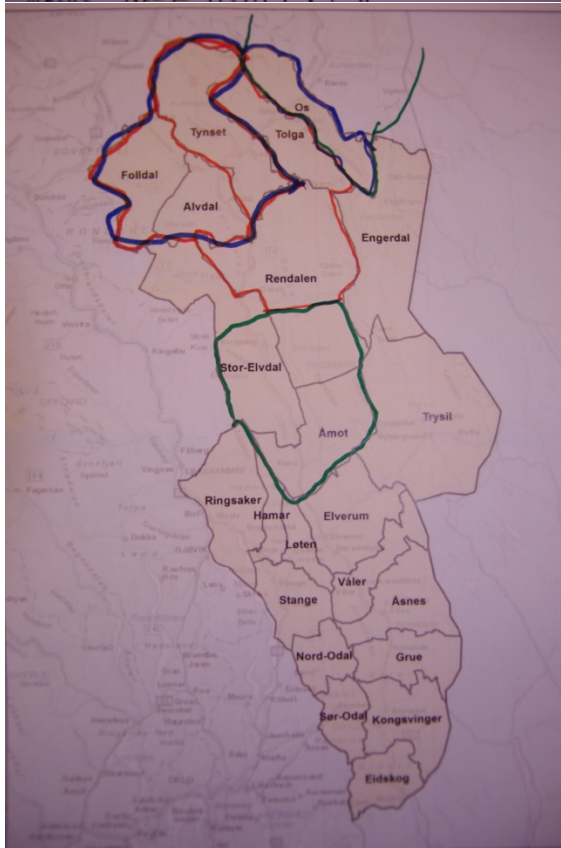


## 2.8.1 Hamarregionen



Figur 14: Kommunegrenser om 20 år - ungdom fra Hamarregionen

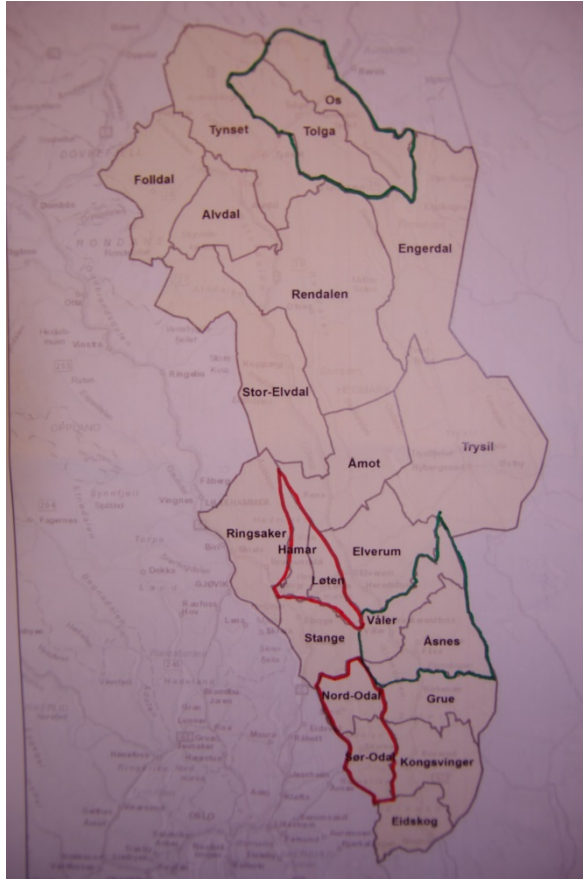
## 2.8.2 Nord-Østerdal





Figur 15: Kommunegrenser om 20 år - ungdom fra Nord-Østerdal

### 2.8.3 Sør-Østerdal



Figur 16: Kommunegrenser om 20 år - ungdom fra Sør-Østerdal

## 2.8.4 Glåmdalen



Figur 17: Kommunegrenser om 20 år - ungdom fra Glåmdalen

## **3 RÅD TIL ORDFØRERE/ POLITIKERE**

### **3.1.1 Hamarregionen**

«Rapporten vi lager i dag må dere lese nøye» er en uttalelse fra Hamarregionen, som også er opptatt av at befolkningen må få bestemme. Kommuner må ikke slås sammen bare for å gjøre det. Det må være en klar overvekt av fordeler sammenlignet med ulemper. Folkeavstemming nevnes også. Lokal tilhørighet må ivaretas innad i en eventuell ny kommune.

En er opptatt av at kommunegrensene bør sees i sammenheng med veistrukturen, en annen at landbruksområder vs bybebyggelse bør hensyntas. Tjenestetilbudet er viktigere enn kommunegrensene. Ungdommen i Hamarregionen er opptatt av tjenestetilbudet, bl.a. skole og ungdomstilbudet.

En trekker frem at samarbeid er bra mellom kommunene, fremfor konkurranse. Må finne løsninger sammen.

Det foreslås konkret at ungdomsrådene skal få taletid i kommunestyrene, for orientering av ungdomsrådet, og å lytte til innspill fra ungdommen, slik som i jernbanedebatten i Hamar. Skoledebatt er ønsket på samme måte som valgdebatt med ungdomspolitikere som kan drøfte kommunestruktur.

### **3.1.2 Nord-Østerdal**

I denne regionen går rådene først om fremst på å inkludere alle i prosessen. Ordførere må lytte til hva folk mener. Ungdommen er fremtiden og de må bli hørt. Det må gjennomføres informasjonsmøter der det informeres om hva en kommunereform går ut på, og hva kommunestyrerepresentantene mener. Alle over 60 i Rendalen har bestemt seg før de har fått informasjon. Spørre hva innbyggerne tenker og mener, ikke bare «gå etter eget hode». Hvordan opplever innbyggerne tilknytning?

Politikerne må ta seg tid til å snakke med ungdommen. Det er viktig å tenke på fremtidige generasjoner.

Identiteten må ivaretas og de små stedene må prioriteres også i en ny storkommune. Det bør settes mål til en bedre skole og et bedre kollektivtilbud, og en generell utvikling av infrastruktur/netttilgang. Andre konsekvenser enn økonomiske må også hensyntas, bl.a. reiseavstander, levende bygder, skolekretser, svømmehall, kulturskolen, gymsaler, og idrettsanlegg i nærområdene. Helsetilbud til ungdom må det legges til rette for lokalt. Kollektivtilbudet må vurderes. Det bør også vurderes om idrettsanlegg kan utnyttes over de tidligere kommunegrensene.

Næringslivet er viktig og må tas med i betraktning, må ta hensyn til hva som er bra for næringslivet.

### **3.1.3 Sør-Østerdal**

Ungdommen i Sør-Østerdal er opptatt av at de ikke mister noe, særlig hvis de kommer fra et mindre sted. Det er viktig å huske på avstander, særlig pga at ungdom ikke er så mobile. Viktig å ivareta lokale identiteter. Politikerne må tenke seg godt om – tenke på fremtiden

### **3.1.4 Glåmdalen**

Dialog med ungdommen, ikke bare de eldre er viktig i reformarbeidet. Det må være reell ungdomsmedvirkning, ikke bare til pynt og festtaler. Det gjelder også for de voksne. Det er også ønske om mer aktivitet på sosial medier.

Utviklingen kan ikke stoppe med følelsene. Må ha fokus på bygdefølelsen, ikke sitte igjen i 50 årene.

Økt attraktivitet og utvikle tiltak på ulike steder. Styrke estetikken – førsteinntrykket er viktig. Fremheve kunst og kultur.

Tre fattige kommuner får ikke bedre råd – kommuneøkonomien må styrkes.

Skoletilbudet må styrkes, særlige det psykososiale miljøet. Det er behov for flere lærlingeplasser, sommerjobb for ungdom og annet arbeid som passer for ungdom. Økt tilskudd til fritidstilbudet til ungdom.





## 4 REFERANSELISTE

Higdem, U, Klausen, J.E., Hanssen, G.S, Skålholt, A, (2011), «*Regionalt fremsyn i Hedmark – Gjennomgang og presentasjon av Regionalt fremsyn Hedmark*», ØF-rapport 02/2011, Lillehammer, Østlandsforskning





### **Kommunereformen – angår den meg?**

I dette notatet oppsummeres resultatene fra prosessen i Ungdommens fylkesting fremtidsverksted med tema kommunereformen som ble gjennomført den 12. februar 2016. Arbeidet er en del av kommunereformarbeidet og er gjennomført i tett samarbeid mellom Ungdommens fylkesting, Hedmark fylkeskommune, Fylkesmannen i Hedmark og Østlandsforskning.

**ØF-notat XXX/2016**

**ISSN nr: XXXXX-XXXX**